

Ministerie van LNV
T.a.v. dhr. drs. D.L.M. Slangen directeur Natuur
C.c.: dhr. ir. J.M. Osinga directeur-generaal Natuur, Visserij en Landelijk gebied
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Datum: 29 februari 2024

Betreft: Financieel en inhoudelijke verantwoording: VIPNL voor het project: 'Veenmosteelt'

Ons kenmerk: VMT VIPNL 21-25

Geachte heer Slangen,

Hierbij ontvangt u onze inhoudelijke en financiële verantwoording voor 2023 voor het thema. We hebben zeer gemotiveerd het vervolg in 2023 opgestart, waarin we met meer partijen samenwerken om veenmosteelt tot een succes te maken. Het thema Veenmosteelt past binnen 'Spoor 3: Landgebruik' van het Veenweiden Innovatie Programma Nederland (kortweg: programma VIPNL). De aanvraag betreft de uitvoeringsperiode 1 december 2021 t/m 31 december 2025. De verantwoording betreft de periode 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023.

In de verantwoording vindt u de volgende hoofdstukken:

Inhoud

1	Inleiding	2
1.1	Doel 1: Veenmosgroei als klimaatbuffer	2
1.2	Doel 2: Veenmosgroei voor de substraatindustrie	4
2	Verantwoording inhoudelijk.....	5
2.1	Locatie IJperveld	5
2.2	Beheer	5
2.2.1	Waterbeheer en aanzuren	6
2.2.2	Maaibeheer	7
3	Verantwoording onderzoek	9
3.1	IJperveld	9
3.2	Het projectonderdeel veenmosteelt Ankeveen	10
4	VIPNL	11
5	Financiële verantwoording	12

1 Inleiding

In het thema VIPNL Veenmosteelt wordt beheersbare veenmosgroei in laag Nederland ontwikkeld. Hierbij zijn twee doelen gesteld:

- Ontwikkelen van veenmosgroei als opbouw van klimaatbuffers en natuur;
- Ontwikkelen van veenmosgroei voor de substraatindustrie als alternatief voor veenafraving;

West-Nederland is van Zeeland tot aan Groningen bedekt geweest met een dikke veenlaag. Deze veenlaag is voor een deel afgebroken door antropogene processen (selnering, vervening, ontwatering voor de landbouw). Er is een klein deel (ongeveer 225.000ha) veen overgebleven. Veen is – na de afsluiting van invloeden van de zee door duinvorming - opgebouwd in de periode 3500 voor Christus tot ongeveer 1300 na Christus. Dit heeft pakketten opgeleverd van soms tientallen meters. Vanaf de Middeleeuwen is veen in cultuur gebracht voor voedselproductie en een proces ingezet van bodemdaling die tot voortduurt tot de dag van vandaag.

Ontwikkeling van hoogveen in laag Nederland. Bron: Bakker& van Smeerdijk (1982), van 't Veer et al. 2000

1.1 Doel 1: Veenmosgroei als klimaatbuffer

“Veen is een betere CO₂-spons dan oerwoud.” Zo kopte een artikel in Trouw, op vrijdag 6 mei 2022. Hierbij geldt: Zolang koolstof in de natuur is opgeslagen kan het geen broeikasgas worden. Veen beslaat ongeveer 1% van het aardoppervlak. In deze 1% ligt 20% van alle koolstof opgeslagen van alle natuur op aarde. Een veengebied kan tot wel 15 keer meer koolstof opslaan als een bos. Wanneer men dit narratief projecteert op de toekomst lijkt het logischer om te investeren in veenvorming dan in remming van afbraakprocessen in veen. Zeker als men zich realiseert dat elke ha veenvorming rendeert tot 15 keer meer voor koolstofopslag dan andere vormen van natuurontwikkeling.

Een uitdaging hierbij vormen de veenvormende omstandigheden. Die zijn anders dan in de periode 3500 v Chr. -1500 na Chr. Er zijn drie chemische omstandigheden die veenmosgroei op dit moment bemoeilijken:

- **Depositie van stikstof en voorkomen van meststoffen in de bodem.** Door aanwezigheid van veel nutriënten in de bodem en uit de lucht is er meer concurrentie van andere planten (grassen, pitrus en dergelijke). Dit vergt een meer intensief beheer;
- **Een verhoogd bicarbonaat gehalte in het oppervlakte water.** De ondergrond van Nederland bevat vrijwel overal calciumcarbonaat (CaCO₃). Wanneer dit in oplossing gaat, komen calciumionen en

anorganisch koolstof vrij en dit spoelt ook uit naar het oppervlakte- en grondwater. Dit heeft een toxische invloed op veenmosgroei. Dus, als er in de droge zomerperiode – wanneer het bicarbonaatgehalte in oppervlaktewater op zijn hoogst is – water wordt ingelaten, heeft dit desastreuze gevolgen voor het veenmos;

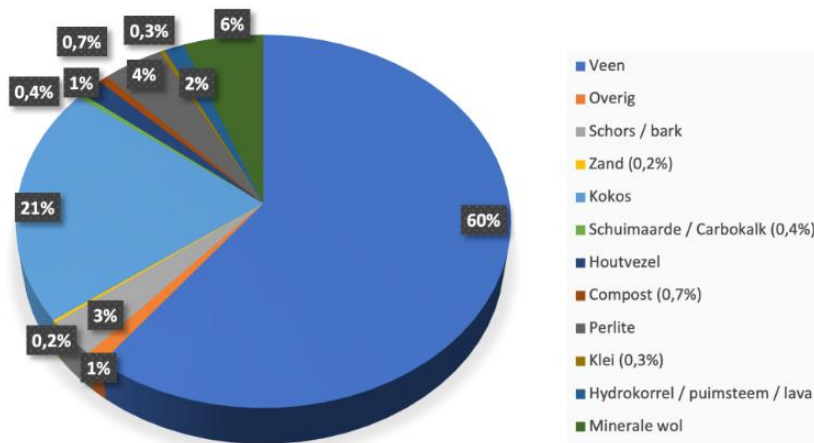
- **Brakke en zoute kwel (CaCl)**. Toen in de periode 3500 v Chr. -1500 na Chr. de duinenrij zich sloot is heel geleidelijk de bodem verzoet. Op de (zoute) kwelders is in eerste instantie brakwatermoeras met heemst ontstaan, daarna laagveenmoeras en een overgangsveen met veenmossen, opgevolgd door hoogveen bossen. En als eindstadium in de successie is pas echt open hoogveen ontstaan dat zich ver boven de invloed van (bicarbonaatrijk en met een hoge pH) grondwater bevond. Open hoogveen wordt gevoed door regenwater met een zeer lage zuurgraad (pH). Toenemende zoute kwel door de zeespiegelstijging vormt een bedreiging voor veenmosgroei.

Heel kort gesteld is de uitdaging om de successie die zich in 500 jaar heeft voltrokken (de periode 3500-3000 v. Chr.) in een luttele 5 jaar te laten voltrekken. Verschil tussen die periode en nu is de invloed van de mens, die de veenvorming met een factor 100 moet versnellen door de hier boven gestelde uitdagingen te pareren met ingrepen:

- **Depositie van stikstof en voorkomen van meststoffen in de bodem.** De veenmossen hebben in eerste instantie een achterstand op andere kruiden, door een overmaat aan nutriënten in het systeem. Hiervoor is maar één remedie: Intensief beheer van waterstand en vegetatie. Door een zeer stabiele waterstand aan te houden van -5cm tot 0 cm t.o.v. het maaiveld wordt de oppervlakte vermorst en kruiden zoals grassen ontmoedigd om te groeien. Moerasplanten als riet, zeggen en russen (vooral pitrus) moeten worden beheerst door intensief maaien. Naar mate het veenmos beter aanslaat, zal de pH dalen en wordt de concurrentie voor andere kruiden op natuurlijke wijze bemoedigt en geëlimineerd;
- **Een verhoogd bicarbonaat gehalte in het oppervlakte water.** In de tuinbouw is het al jaren gebruikelijk om calciumcarbonaat (CaCO_3) te elimineren door het water aan te zuren. Een wereldprimeur is om dit ook buiten toe te passen bij veenmosteelt. De verzuring van het milieu en daarmee de successie van 500 jaar wordt aanzienlijk versneld door het grondwatersysteem actief aan te zuren. Hiermee wordt een bicarbonaatrijk systeem met een hoge pH omgezet in een bicarbonaatarm systeem met een lage pH. Dit moet met name in de droge zomerperiode gebeuren. De rest van het jaar wordt het systeem gevoed met van nature zuur regenwater;
- **Brakke en zoute kwel (NaCl).** Toenemende zoute kwel door de zeespiegelstijging vormt een bedreiging voor veenmosgroei. Tegelijkertijd bestaan er veenmosrietlanden in zeer brakke systemen, omdat zoet water een lens kan vormen bovenop brak water. Het is wel complex om deze natuurlijk ontstane systemen versneld op te bouwen. Deel van het onderzoek is daarom om in kaart te brengen waar veenmosteelt goed, lastig of niet haalbaar is, vanuit het perspectief van de bovengenoemde uitdagingen.

1.2 Doel 2: Veenmosgroei voor de substraatindustrie

Veenmosgroei kan voor het klimaat twee kanten opwerken. Enerzijds ontstaat door het uitbreiden van het areaal levend veen een vergroting van de vastlegging van koolstof. Maar het kan nog een positief bijeffect hebben als turfrijg alternatief voor potgrond en substraten voor de professionele- en consumentenmarkt. De Vereniging Potgrond- en Substraatfabrikanten Nederland (VPN) heeft een jaarlijkse productie van 8 miljoen m³, waarvan 60% uit afgegraven veen bestaat.

Samenstelling grondstoffen potgronden en substraat in 2020. Bron: VPN

Voor 2025 heeft de VPN zich de volgende doelen gesteld:

- Voor de professionele markt moet het organisch substraat in 2025 voor minimaal 35% uit hernieuwbare grondstoffen bestaan.
- Voor de consumentenmarkt moet het organisch substraat in 2025 voor 60% uit hernieuwbare grondstoffen bestaan.
- In 2025 moet 100% van het veen afkomstig zijn van RPP gecertificeerde veenderijen.

Een interessante ontwikkeling hierbij is het winnen van veenmos (acrotelm). Veenmos is het enige alternatief voor veenafraving waarbij het dode veen wordt gewonnen (catotelm), omdat dit dezelfde eigenschappen heeft. Het is daarom zeer interessant te onderzoeken of veenmosgroei hierbij een rol kan spelen. OM het heel simpel te verwoorden: Behoud van het veen (catotelm) door winning van het levend veen (arcotelm).

2. Verantwoording inhoudelijk

Veenmosteelt is opgezet met een nationale scope, waarbij initieel is uitgegaan van twee locaties:

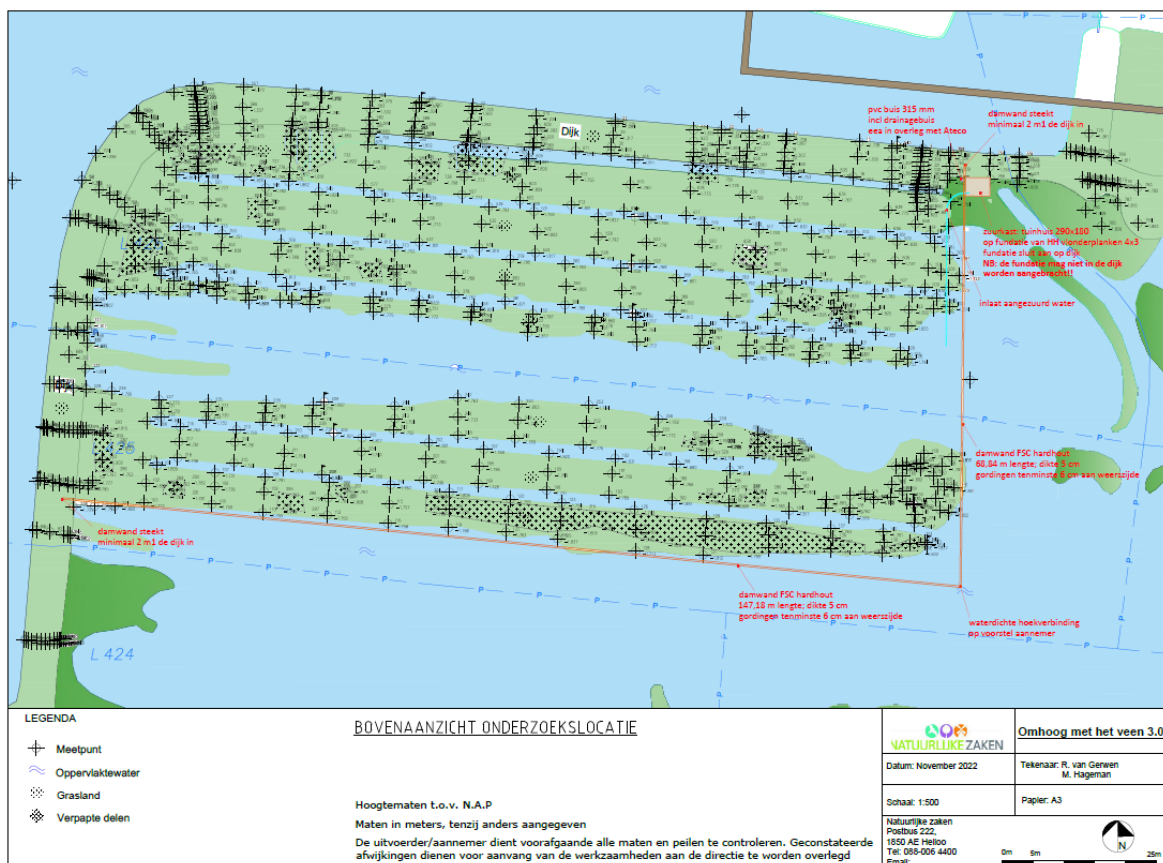
- Ilperveld (Noord-Holland)
- Ankeveen (Noord-Holland)

Ook doet een locatie van zuid-Hollands Landschap in de Krimpenerwaard mee. Hiervoor opgedane kennis over aanleg en beheer uit Ilperveld en Ankeveen gedeeld. Hiervoor is onder andere ook een veldbezoek geweest op de locatie Krimpenerwaard en is B-Ware aangehaakt.

2.1 Locatie Ilperveld

2023 was het eerste jaar van het veldonderzoek en beheer van het Veenmosteelt gebied. Het onderzoek is uitgevoerd door B-Ware. De uitgebreide rapportage van het onderzoek en beheer is te vinden in de bijlage "Groeirapportage Veenmosteelt Ilperveld".

Hieronder is het uitgevoerde beheer, aanzuren en onderzoek bondig omschreven wat is uitgevoerd en welke lessen zijn geleerd.

Inrichting Ilperveld met hoogtemetingen, verpappingsplekken, damwand en zuurinstallatie Bron: Natuurlijke Zaken

2.2 Beheer

Op locatie Ilperveld zijn onderstaande beheerwerkzaamheden uitgevoerd

- Waterbeheer proeflocatie en aanzuren

- Maaibeheer

2.2.1 Waterbeheer en aanzuren

In 2023 zijn voorzieningen gerealiseerd voor het op peil houden van de waterstanden in het projectgebied:

- VOPO pomp geplaatst om oppervlaktewater weg te pompen
- Aanzuur installatie geplaatst
- Dagelijks toezicht peilbeheer en aanzuurinstallatie

De VOPO pomp is in mei 2023 geplaatst om het waterpeil beter te kunnen reguleren binnen het projectgebied. De pomp slaat automatisch aan om het gewenste waterpeil te bereiken. Omdat de pomp pas in mei is geplaatst werd tot mei handmatig het peil beheerd. Ook vanaf mei wordt dagelijks toezicht gehouden door de beheerder op het peil binnen het projectgebied.

Foto VOPO pomp, bron groeirapportage IIPerveld

In maart 2023 is de aanzuur installatie gerealiseerd. De installatie meet de pH-waarde van het water dat wordt ingenomen en mengt zuur bij om op het gewenste niveau te komen van pH4. Voordat het water uit de installatie stroomt het terrein op wordt nogmaals gemeten of de gewenste waarde is bereikt. Iedere ca. 2 weken is het vat aangevuld om voldoende zoutzuur te blijven hebben voor aanzuring van het water.

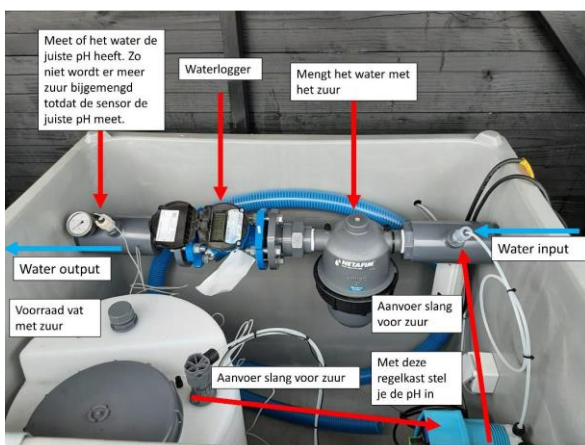

Foto aanzuurinstallatie flow chart, bron groeirapportage IIPerveld

Foto aanzuurschuur, bron groeirapportage IIPerveld

In 2023 is in totaal 960 liter zoutzuur (HCl) toegevoegd. Hiermee is 2.613 m3 aan aangezuurd water in het gebied gelaten.

Lessons learned

Het opvang vat voor HCl was aan de kleine kant. Voor 2024 wordt een groter opvangvat gerealiseerd. Hierdoor hoeft minder vaak worden aangevuld. De beperkende factor voor veenmos groei is niet de Ph maar de hoeveelheid bicarbonaat concentraties in het water.

2.2.2 Maaibeheer

In 2023 zijn de percelen 8 keer gemaaid om concurrentie van vaatplanten tegen te gaan. De uitvoeringsperiode hiervan lag tussen maart en oktober. De hoeveelheid maaisel was hoog, daarom is gekozen om diverse keren het maaisel af te voeren.

Maaimoment	Maaisel	Dagen tussen maaien
05/12/2022	Afgevoerd (deels)	Start maaien
09/03/2023	Afgevoerd	94
16/05/2023	Afgevoerd	68
20/06/2023	Niet afgevoerd	35
10/07/2023	Niet afgevoerd	20
31/07/2023	Niet afgevoerd	21
28/08/2023	Niet afgevoerd	28
15/09/2023	Niet afgevoerd	18
09/10/2023	Afgevoerd	24

Tabel maaibeheer, bron groeirapportage IIPerveld

Het projectgebied is gemaaid met een eenasser, zie foto hieronder. Deze maait met zeer weinig bodemdruk de vegetatie die boven het veenmos groeit. Incidenteel is een steelmaaier ingezet.

Eenasser waarmee maaierwerkzaamheden worden uitgevoerd

Lessons learned

Om de concurrentie van vaatplanten nog meer te minimaliseren wordt er iedere 2 weken handmatig gemaaid. Door de hoge frequentie zal de concurrentie met vaatplanten minder zijn. Ook is de verwachting dat door frequent te maaien het maaisel kan blijven liggen, omdat de hoeveelheid maaisel per maaibeurt veel lager is bij frequent maaien. Het voordeel hiervan is dat het maaisel niet afgeharkt hoeft te worden, veenmos is namelijk kwetsbaar in de opstartfase.

3 Verantwoording onderzoek

Voor de uitvoering van het onderzoek is B-ware betrokken. Verschillende onderzoekers werken samen in dit thema onder leiding van met Gijs van Dijk als hoofdonderzoeker voor het IJperveld en onderzoeksleider Sarah Faye Harpenslager landelijk. Ook is het projectgebied onderzoekslocatie voor NOBV waar broeikasgassen worden gemeten. Hiervoor is intensief contact om elkaar op de hoogte te houden van beheerwerkzaamheden, onderzoek, weer en peilomstandigheden.

3.1 IJperveld

Voor de onderzoeksresultaten verwijst ik naar rapport Groeirapportage IJperveld in de bijlage.

Lessons learned

Voor dit project zijn 6 onderzoeksvragen gesteld. Hieronder de stand van zaken ten aanzien van de onderzoeksvragen (Geciteerd uit de Groeirapportage).

1. Is het mogelijk om op grote schaal veenmossen te laten groeien op voormalige (Noord-Hollandse) veenweidebodems door middel van het toedienen van aangezuurd oppervlaktewater?

Het afgelopen jaar hebben we lessen geleerd over welke beheersmaatregelen nodig zijn om voormalige veenweide percelen in te richten en geschikt te maken voor veenmosgroei en -teelt. Op dit moment is het op de onderzoekslocatie nog niet gelukt om een dekkende veenmosvegetatie te laten ontwikkelen. Hoewel het aanzuren en inlaten van oppervlaktewater veelbelovende effecten op de waterkwaliteit liet zien (zie ook antwoord op vraag 3 en 4), zijn aanpassingen in maai- en peilbeheer nodig. Uitspraken over mogelijkheden tot het opschalen van veenmosteelt zijn daarom momenteel nog te voorbarig. Aan het eind van de onderzoeksperiode kunnen we hopelijk handvatten presenteren waarmee veenmosontwikkeling in de context van het Nederlandse veenweidelandschap op gang gebracht kan worden. Daarmee kan vervolgens bepaald worden of, op welke wijze en onder welke condities het rendabel is om dit op grotere schaal toe te passen.

2. Hoe moeten percelen ingericht en beheerd worden om veenmosgroei in Noord-Holland zo efficiënt en effectief mogelijk te maken?

Het is zaak dat zowel de hydrochemie, hydrologie maar ook zeker de concurrentie met vaatplanten zoveel mogelijk geminimaliseerd moet worden. Dit kan door initieel plaggen waarbij de initieel aanwezige vegetatie wordt weggehaald en ruimte voor veenmos wordt gecreëerd. Dit wordt nu ook geadviseerd ondanks de mogelijke verslapping van bepaalde delen van het veen. Verder onderzoek is vervolgens noodzakelijk om te bepalen hoe veenmosgroei ook op eventueel verslechte delen op gang gebracht kan worden.

3. Hoe kan het aanzuren van oppervlaktewater zowel technisch als praktisch op grote schaal gerealiseerd worden?

De aanzuur installatie die geplaatst is in het IJperveld heeft laten zien dat het mogelijk is om in een gebied van ca. 1 ha de HCO₃ concentratie te verlagen, waardoor het water geschikter wordt als inlaatwater voor veenmosgroei en veenmosteelt. Hiervoor zijn echter (relatief) grote hoeveelheden zuur toegevoegd. Het zal doorgerekend moeten worden of dit op grotere schaal toepasbaar is en hoe lang deze maatregel noodzakelijk is. Waarschijnlijk zal de toediening van zuur verlaagd kunnen worden indien dit gecombineerd wordt met het indammen of isoleren van (deel) gebieden. Het streven hierbij is wel dat het actief aanzuren en inlaten van aangezuurd water een tijdelijke maatregel is, omdat een goed ontwikkelde veenmosvegetatie veerkrachtiger is en beter tegen tijdelijk

ongunstiger omstandigheden kan dan een zich vestigende en nieuw ontwikkelende veenmos vegetatie.

4. Hoe effectief is het aanzuren van oppervlaktewater op grote schaal voor de realisatie van de juiste condities op perceelniveau voor de groei en koolstofvastlegging van veenmossen?

De huidige meetgegevens laten zien dat het initieel aanzuren van oppervlaktewater binnen het onderzoeksgebied mogelijk is en helpt bij het realiseren van geschiktere condities voor veenmosteelt. Verder onderzoek is nodig om realisatie op landschapsschaal te onderzoeken.

5. Welke tijd is nodig om de veenmossen zelfstandig zonder hulpmiddelen te laten groeien, wat is het volume van de biomassa die geproduceerd wordt en biedt de biomassa productie voldoende potentie om als commerciële teelt geëxploiteerd te worden?

Deze onderzoeksvraag kan nog niet beantwoord worden met de huidige beschikbare resultaten. Komende jaren zullen hier meer inzicht in geven.

6. Wat is de potentie als klimaatbuffer, welke natuurwaarden kunnen ontstaan bij een opschaling van het areaal veenmos en veenmosrietland in natuurgebieden en is dit een goede inrichtingsmaatregel voor de 10.000ha nieuw te ontwikkelen veenweidenatuur in het Klimaatakkoord?

Het vernatten van gedraineerde veenbodem is altijd beter voor het klimaat dan het laten oxideren van de nog (deels) intacte veenbodem. De concrete potentie als klimaatbuffer wordt nog verder onderzocht

3.2 Het projectonderdeel veenmosteelt Ankeveen

In projectgebied Ankeveen zijn twee veenmosveldjes, eigendom van Natuurmonumenten, waar binnen VIP-NL onderzoek wordt gedaan. Concreet heeft dit onderdeel de volgende doelen:

1. Door gericht beheer het aandeel veenmos in deze natte schraallanden te verhogen, met behoud of versterking van natuurwaarden; Hierbij wordt geëxperimenteerd met aanbrengen van veenmossen, creëren van een vochtgradiënt en het aanpassen van het maaibeheer.
2. Kennis opdoen ten behoeve van het opschalen van veenmosteelt naar operationele oppervlakken wisselteelt zodat een (gefaseerde) jaarlijkse snede veenmos/haarmos mogelijk is;
3. Optimaliseren en certificeren van de CO2 winst in deze schraallanden

Ik verwijs u naar de bijlage “Groei rapportage Veenmosteelt Ankeveen”. Hierin vind u de bevindingen en resultaten over het onderzoek van meetjaar 2023.

4 VIPNL

Op de kosten per VIPNL-thema wordt per beschikt thema door LNV 12,5% aan middelen ter beschikking gesteld. Deze middelen zijn bedoeld voor coördinatie en communicatie en worden aangeduid als '*budget VIPNL*'. Het budget is gekoppeld aan de door LNV beschikte thema's en is daarmee een bedrag dat niet vaststaat. Elke keer als er een thema wordt beschikt, wijzigt het budget. Het totale percentage staat wel vast, namelijk 12,5% van de begrote kosten voor een thema.

12,5% van geraamd budget voor een thema is besteedbaar voor:

- Coördinatie: maximaal 10%
- Ondersteuning: minimaal 2,5%

Coördinatie is onderverdeeld in de volgende posten:

- Landelijke coördinatie door de landelijk programma coördinator
- Coördinatie van communicatie vanuit VIPNL
- Proeftuintrekkers
- Thematrekkers (geheel of gedeeltelijk)

Ondersteuning is verdeeld in de volgende posten:

- Financiële ondersteuning *budget VIPNL*: budgetverdeling, verantwoording, kwartaalcijfers etc.
- Landelijke communicatie: communicatie die gericht is op het landelijk programma VIPNL, zoals website, webinars, nieuwsbrieven, excursies etc.
- Reflectieve monitoring
- Accountant kosten (niet, want deze worden binnen de thema's zelf bekostigd)

Voor informatie over uitgevoerde werkzaamheden VIP-NL verwijs ik u naar bijlage "verantwoording VIPNL 2023".

5. Financiële verantwoording

In onderstaand overzicht staan de posten voor respectievelijk:

- Begroot voor de periode 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023
- Uren besteed door LNH in de periode 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023
- Facturen van derden in de periode 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023
- Saldo teveel/ tekort na calculatie gemaakte uren en facturen derden.

	2023 begroot	besteed intern	facturen derden	kosten 2023 (intern plus derden)
Ilperveld incl. evt. BTW				
Voorbereiding	€ -	€ 2.015	€ -	€ 2.015,00
Projectbegeleiding locatie	€ 40.100	€ 792,00	€ 2.784	€ 3.576,48
Inrichting	€ -	€ 7.320,00	€ 35.530	€ 42.849,79
Aanzuren	€ 13.000	€ 3.040,00	23499,13	€ 26.539,13
Beheer	€ 36.330	€ -	€ 22.856	€ 22.855,87
Communicatie regio	€ 15.000	€ -	€ -	€ -
Ilperveld onderzoek	€ 117.020	€ -	€ 153.657	€ 153.657,09
Subtotaal incl. evt. BTW	€ 221.450	€ 13.167	€ 238.326	€ 251.493
Ankeveen incl. evt. BTW	2023 begroot	besteed uren	facturen derden	
Inrichting	€ -	€ -	€ -	€ -
Projectbegeleiding locatie	€ 25.000	€ -	€ 409	€ 408,98
Subtotaal incl. evt. BTW	€ 25.000	€ -	€ 409	€ 409
VIPNL incl. evt. BTW	2023 begroot	besteed uren	facturen derden	
VIPNL Programmacoördinatie (4,66%)	€ 22.930	€ 18.864	€ -	€ 18.864,00
VIPNL Landelijke afstemming en sporenintegratie (4,44%)	€ 21.838	€ 1.725	€ -	€ 1.725,00
VIP NL communicatie (2%)	€ 9.827	€ -	€ -	€ -
Subtotaal incl. evt. BTW	€ 54.596	€ 20.589	€ -	€ 20.589
Totaal incl. evt. BTW	€ 301.046	€ 33.756	€ 238.735	€ 272.491
verschil begroot - kosten				€ 28.555

In 2023 was een bedrag begroot van €301.045. Er is €33.756 aan interne kosten besteed plus €238.326 aan externe kosten. In totaal zijn voor €272.491 aan kosten gemaakt. Dit is €28.555 lager dan het begroot bedrag. De reden hiervan is dat de kosten voor VIPNL lager zijn uitgevallen.

In de tabel hieronder is inzichtelijk stand van zaken met de begroot en kosten van voorgaande jaren en 2023.

	dec. 2021-2022 begroot	kosten 2022 (intern plus derden)	2023 begroot	kosten 2023 (intern plus derden)	2024 begroot	saldo 2025
Ilperveld incl. evt. BTW						
Vorbereiding	€ 57.350	€ 21.414	€ -	€ 2.015,00	€ -	
Projectbegeleiding locatie	€ 40.100	€ 2.698	€ 40.100	€ 3.576,48	€ 40.100	
Inrichting	€ 299.458	€ 131.735	€ -	€ 42.849,79	€ -	
Aanzuren	€ 312.365	€ -	€ 13.000	€ 26.539,13	€ 13.000	
Beheer	€ 36.330	€ 2.277	€ 36.330	€ 22.855,87	€ 36.330	
Communicatie regio	€ 15.000	€ -	€ 15.000	€ -	€ 15.000	
Ilperveld onderzoek	€ 182.116	€ 40.995	€ 117.020	€ 153.657,09	€ 117.020	
Subtotaal incl. evt. BTW	€ 942.719	€ 199.119	€ 221.450	€ 251.493	€ 221.450	
Ankeveen incl. evt. BTW						
Inrichting	€ 40.000	€ -	€ -	€ -	€ -	
Projectbegeleiding locatie	€ 25.000	€ -	€ 25.000	€ 408,98	€ 25.000	
Subtotaal incl. evt. BTW	€ 65.000	€ -	€ 25.000	€ 409	€ 25.000	
VIPNL incl. evt. BTW						
VIPNL Programmacoördinatie (4,66%)	€ 22.930	€ 13.995	€ 22.930	€ 18.864,00	€ 22.930	
VIPNL Landelijke afstemming en sporenintegratie (4,44%)	€ 21.838	€ 3.850	€ 21.838	€ 1.725,00	€ 21.838	
VIP NL communicatie (2%)	€ 9.827	€ 1.912	€ 9.827	€ -	€ 9.827	
Subtotaal incl. evt. BTW	€ 54.596	€ 19.757	€ 54.596	€ 20.589	€ 54.595	
Totaal incl. evt. BTW	€ 1.062.315	€ 218.876	€ 301.046	€ 272.491	€ 301.045	€ 1.173.039

Co-financiering

Bij de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht is een gezamenlijke cofinanciering beschikbaar van €390.633,-

	2022	2023	2024	2025	2026	
Voorschotten LNV	€ 737.044	€ 122.840	€ 122.840	€ 122.840	€ 122.843	€ 1.228.407
Voorschotten PZH/PNH/PU	€ 168.908	€ 47.866	€ 47.866	€ 47.866	€ 78.127	€ 390.633
Nog te dekken					€ 346.414	€ 346.414
						€ 1.965.454

De subsidieaanvraag **bij het ministerie van LNV** is totaal 62,5%: **€1.228.407,-** incl. niet verrekenbare BTW

Mocht aanvullende informatie nodig zijn, dan verstrekken wij die graag.

Contactpersoon voor deze aanvraag: Willem Stuulen 06 226 702 89 w.stuulen@natuurlijkezaken.nl

Met vriendelijke groet

Willem Stuulen

Thematrekker Veenmosteelt - VIPNL

Bijlage:

- Groei rapportage Veenmosteelt Ilperveld
- Groei rapportage Veenmosteelt Ankeveen
- Verantwoording VIPNL 2023 overkoepelend

C.c.: C.C.G. (Chris) van Naarden – c.c.g.vannaarden@minlnv.nl, D.P. (Erna) Pieters - van Wageningen - d.p.pieters@minlnv.nl